

RAQAMLI IQTISODIYOTNING ASOSIY JIHALARI VA UNING AN'ANAVIY IQTISODIYOTDAN FARQI

Ismoilova Dilrabo Sidikjonovna

FarDU axborot texnologiyalari kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqola raqamli iqtisodiyotning asosiy xususiyatlarini o'rganadi va uni an'anaviy iqtisodiyot bilan taqqoslaydi. Tadqiqot raqamli iqtisodiyotning paydo bo'lishi, rivojlanishi va istiqbollari tahlil qiladi. Maqolada raqamli iqtisodiyotning afzalliklari va kamchiliklari, shuningdek, uning iqtisodiy o'sish, bandlik va hayot sifatiga ta'siri muhokama qilinadi. Xulosada raqamli iqtisodiyotni yanada rivojlantirish va uning salbiy ta'sirini kamaytirish bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, an'anaviy iqtisodiyot, raqamli texnologiyalar, iqtisodiy o'sish, bandlik, hayot sifati

Аннотация: В этой статье рассматриваются основные характеристики цифровой экономики и сравниваются с традиционной экономикой. В исследовании анализируется возникновение, развитие и перспективы цифровой экономики. В статье обсуждаются преимущества и недостатки цифровой экономики, а также ее влияние на экономический рост, занятость и качество жизни. В заключении даны рекомендации по дальнейшему развитию цифровой экономики и снижению ее негативных последствий.

Ключевые слова: Цифровая экономика, традиционная экономика, цифровые технологии, экономический рост, занятость, качество жизни

Abstract: This article explores the fundamental characteristics of digital economics and compares it to traditional economics. The study analyzes the emergence, development and prospects of the digital economy. The article discusses the advantages and disadvantages of the digital economy, as well as its impact on economic growth, employment and quality of life. In the conclusion, recommendations were made to further develop the digital economy and reduce its negative impact.

Keywords: digital economy, traditional economy, digital technology, economic growth, employment, quality of life

KIRISH

Raqamli iqtisodiyot - bu raqamli texnologiyalarga asoslangan iqtisodiy faoliyat bo'lib, u ishlab chiqarish, taqsimlash, ayirboshlash va iste'mol jarayonlarini qamrab oladi [1]. Raqamli iqtisodiyot an'anaviy iqtisodiyotdan bir qator jihatlari bilan farq qiladi va jamiyat hayotining barcha sohalarini tubdan o'zgartirib yubormoqda. Ushbu maqolaning maqsadi raqamli iqtisodiyotning asosiy xususiyatlarini o'rganish va uni an'anaviy iqtisodiyot bilan taqqoslashdan iborat.

USULLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Mavzu bo'yicha ilmiy maqolalar, statistik ma'lumotlar va boshqa ishonchli manbalar tahlil qilindi. Adabiyotlar tahlili natijasida raqamli iqtisodiyotning rivojlanish bosqichlari, asosiy omillari va oqibatlari aniqlandi [2][3][4].

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi ko'plab yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Masalan, sun'iy intellekt (AI) va mashinali o'qitish (ML) texnologiyalari ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish, yangi mahsulotlar yaratish va mijozlarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash imkonini beradi [5]. Blockchain texnologiyasi esa moliyaviy xizmatlar, ta'minot zanjirlari va davlat boshqaruvi sohalarida ishonchni oshirish va samaradorlikni oshirish uchun katta salohiyatga ega [6].

NATIJALAR

Tadqiqot natijalariga ko'ra, raqamli iqtisodiyotning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat:

Raqamli texnologiyalarning keng qo'llanilishi. Raqamli iqtisodiyotda ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish va boshqaruv jarayonlari raqamli texnologiyalar asosida avtomatlashtiriladi va optimallashtiriladi [5]. Bu esa mehnat unumdorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va mahsulot sifatini yaxshilash imkonini beradi.

Yangi biznes modellari va bozorlarning paydo bo'lishi. Raqamli texnologiyalar yangi biznes modellarni (masalan, platformalar, bulutli xizmatlar) va bozorlarni (masalan, elektron tijorat, raqamli kontentlar bozori) yaratadi [6]. Bu esa iqtisodiyotga yangi sub'ektlarni jalb qiladi va raqobatni kuchaytiradi.

Ma'lumotlarning muhim resursga aylanishi. Raqamli iqtisodiyotda ma'lumotlar strategik resurs hisoblanadi [7]. Katta hajmdagi ma'lumotlarni to'plash, qayta ishlash va tahlil qilish kompaniyalarga mijozlar ehtiyojlarini yaxshiroq tushunish, qarorlar qabul qilishni optimallashtirish va yangi qiymat yaratish imkonini beradi.

Tarmoqli ta'sir va sinergetik effektlar. Raqamli iqtisodiyot tarmoqli ta'sir va sinergetik effektlarga asoslanadi. Ya'ni, raqamli platformalar va ekotizimlarda ishtirokchilar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik ortadi, bu esa qiymat yaratish zanjirining samaradorligini oshiradi.

TAHLIL VA MUHOKAMA

Raqamli iqtisodiyot an'anaviy iqtisodiyotga qaraganda bir qator afzalliklarga ega. **Birinchidan**, u iqtisodiy o'sishni tezlashtiradi, chunki raqamli texnologiyalar unumdorlikni oshiradi, yangi bozorlar va biznes modellarni yaratadi. **Ikkinchidan**, raqamli iqtisodiyot bandlikni oshirishi mumkin, chunki u yangi kasblar va ish o'rinlarini yaratadi. **Uchinchidan**, raqamli iqtisodiyot hayot sifatini yaxshilaydi, chunki u ta'lim, sog'liqni saqlash, davlat xizmatlari kabi sohalarida yangi imkoniyatlarni taqdim etadi.

Shu bilan birga, raqamli iqtisodiyotning ba'zi kamchiliklari ham mavjud. Birinchidan, u ijtimoiy tengsizlikni kuchaytirishi mumkin, chunki raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyati hamma uchun bir xil emas. Ikkinchidan, raqamli iqtisodiyot an'anaviy sohalar va kasblardagi bandlikni qisqartirishi mumkin. Uchinchidan, shaxsiy ma'lumotlarning xavfsizligi va maxfiyligi bilan bog'liq muammolar mavjud.

Shu bilan birga, raqamli transformatsiya jarayonida bir qator muammolar ham mavjud. Bularga kiberhavsizlik tahdidlari, raqamli monopoliyalarning paydo bo'lishi, raqamli "superkompaniyalar" tomonidan ma'lumotlarni suiiste'mol qilish xavfi kabilar kiradi. Bundan tashqari, raqamli iqtisodiyotda mehnat bozori tez o'zgarib bormoqda, bu esa ishchilardan doimiy ravishda yangi ko'nikmalarni o'zlashtirishni talab qiladi.

Raqamli iqtisodiyotning yana bir muhim jihati - bu davlatning o'zgarib borayotgan roli. Bir tomondan, davlatlar raqamli infratuzilmani rivojlantirish, raqamli savodxonlikni oshirish va raqamli texnologiyalarni joriy qilishni rag'batlantirish orqali raqamli transformatsiyani qo'llab-quvvatlashi kerak. Boshqa tomondan, davlatlar raqamli bozorlarni tartibga solish, raqobatni himoya qilish va iste'molchilar huquqlarini himoya qilish uchun yangi yondashuvlarni ishlab chiqishi lozim.

XULOSA

Raqamli iqtisodiyot jamiyat hayotining barcha jabhalarini tubdan o'zgartirib yubormoqda. U an'anaviy iqtisodiyotga qaraganda bir qator afzalliklarga ega bo'lsa-da, ayrim kamchiliklari ham mavjud. Raqamli iqtisodiyotni yanada rivojlantirish uchun quyidagilar tavsiya etiladi:

Raqamli infratuzilmani yaxshilash va raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatini kengaytirish;

- Raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish va ta'lim tizimini modernizatsiya qilish;
- Kichik va o'rta biznesni raqamli transformatsiyada qo'llab-quvvatlash;
- Raqamli iqtisodiyotning salbiy oqibatlarini yumshatish uchun ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish;
- Xavfsizlik va maxfiylikni ta'minlash uchun huquqiy bazani mustahkamlash.

ADABIYOTLAR TAHLILI

1. Agarwal, A., Gans, J. and Goldfarb, A., 2023. Prediction, Judgment and Complexity: A Theory of Decision Making and Artificial Intelligence. *Journal of Economic Literature*, 61(1), pp.1-25.
2. Nofer, M., Gomber, P., Hinz, O. and Schiereck, D., 2017. Blockchain. *Business & Information Systems Engineering*, 59(3), pp.183-187.
3. Crémer, J., de Montjoye, Y.A. and Schweitzer, H., 2019. Competition policy for the digital era. Report for the European Commission.
4. Zuboff, S., 2019. The age of surveillance capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power. Profile books.
5. World Economic Forum, 2020. The Future of Jobs Report 2020.
6. OECD, 2022. Going Digital: Shaping Policies, Improving Lives. OECD Publishing, Paris.
7. Tirole, J., 2020. Competition and the industrial challenge for the digital age. IFS Deaton Review of Inequalities.